

Nekateri čebelarji čebele zapažijo zelo zgodaj. To delo pa sam postorim pred začetkom hujše zime. Dodatno lahko čebele zapažimo še spomladi, ko je v panjih že prva zalega, ki potrebuje 34° C notranje temperature.

Kadar v panjih ni zalege, to je od približno od konca oktobra do sredine februarja, čebelja družina zniža temperaturo na 20° C – 25° C ali še nižje. Zato čebele dokončno zapažimo šele konec novembra.

Kot sem že omenil, v tem mesecu odberemo in počasi prekuhamo vse staro satje. Satnice damo v izdelavo najboljšemu ponudniku, in to v predsezoni do konca januarja, ko so cene za predelavo voska najnižje. Pazimo, da ima proizvajalec ustrezno urejeno sterilizacijo in dovoljenje za izdelavo satnic.

Zelo oslabele družinam v tem mesecu dodamo rezervno družino z mlado matico, staro pa poiščemo in odstranimo.

Ob obletnici

OB 200-LETNICI IZIDA PRVE SLOVENSKE ČEBELARSKE KNJIGE

ANTON ROZMAN

Leto 1792 je bilo pomembno za čebelarje, še bolj pomembno pa je za prebujanje Slovencev. Številni tedanji napredni duhovniki so v teh časih stali ob strani slovenskemu ljudstvu, si prizadevali, da bi znal brati in pisati, ga poučevali v nedeljskih popoldanskih šolah. Med te odločne može naše davne preteklosti sodi tudi gospodar, župnik in čebelar Janez Goličnik iz Griž v Savinjski dolini. Ob tem pa ne smemo zanemariti drugih zaslužnih čebelarjev tedanje dobe, saj so tudi ti prosvetljevali naše čebelarje. To so bili Anton Janša, P. P. Glavar in J. A. Scopoli. Ker letos praznujemo 200-letnico izida prve slovenske čebelarske knjige (ta je izšla leta 1792 v Celju, natisnjena pa je bila v Jenkovi tiskarni), je prav, da se spomnimo avtorja Janeza Goličnika. To pa ni bilo njegovo prvo delo, saj je pred tem že prevedel rokopis prve čebelarske knjige »Razprava o rojenju«, ki jo je s svojimi izkušnjami dopolnil P. P. Glavar. To delo je ostalo v rokopisu do leta 1976, ko ga je ob 200-letnici nastanka izdala Čebelarska zveza Slovenije. Uganj, zakaj in kako se je pri tedanji Kranjski družbi rokopis izgubil, je več. Prav nič bolje se ni godilo tudi Janezu Goličniku. Iz nemščine je prevedel drugo Janševo knjigo

»Popolnoma podvučenje za vse čebelarje« in jo dopolnil še s svojimi izkušnjami. Na dovoljenja za izdajo pa je moral čakati več let, in sicer zato, ker je bila pisana v savinjskem narečju in ne v kranjskem. Knjigo je napisal še pred začetkom graditve nove cerkve v Grižah. Zidati so jo začeli leta 1785, zidava pa je trajala do leta 1789.

Janez Goličnik se je rodil 31. januarja 1737 v družini Marka in Marjete Goličnik v Mozirju, imel je še brata Marka in sestro Elizabeto. Mladega in nadarjenega fanta so premožni starši šolali najprej na gimnaziji v Ljubljani. Po končani gimnaziji se je Janez vpisal najprej na filozofsko fakulteto v Gradcu, zatem pa na teološko fakulteto na Dunaju. Študij je končal leta 1765 in tedaj je bil promoviran za bakalavra Svetega pisma. Po vrnitvi z Dunaja je bil do leta 1768 alumnus v gornjegraškem semenišču.

Do leta 1773 je kaplanoval na Vranskem, zatem do leta 1774 v Braslovčah in v Ljubljani v ženskem samostanu do leta 1780. Za župnika v Griže je prišel 17. aprila 1780 in tu je ostal do svoje smrti 9. marca 1807. V Grižah je tudi pokopan.

Janez Goličnik je bil že kot študent in tudi pozneje kot duhovnik zaveden Slove-

nec. V Ljubljani se je pridružil osrednjemu slovenskemu razsvetlenskemu odboru za dvig slovenske kulture in narodnega gospodarstva ter bil v 16 letih šesti za P. P. Glavarjem, Fontonom, Breznikom, Makovcem in Pohlinom. Zgodovinarji pišejo, da ni bil jožefinec, ampak je prevzel nekatera gesla prvih literarnih razsvetlencev. Imel je velik smisel za razne javne akcije. V posebno veselje mu je bilo, da je nadarjene fante iz revnih slovenskih družin pripravljali za sprejem v latinske šole, in to ne samo za duhovne poklice, ampak tudi za posvetne. Še dolga leta po njegovi smrti so mu ti njegovi učenci izkazovali hvaležnost. Svoja nečaka Franca in Jožeta Lipolda je pripravljali in poučeval do 5. razreda gimnazije. Goličnikova narodna zavest pa odseva tudi iz pesmi duhovnika Jožeta Lipolda, avtorja znane splavarske himne »Hitite trte vit...«.

Ob njegovem prihodu v Griže je bila tam stara razpadajoča cerkev, obubožana fara, farane pa sta pestili lakota in kuga. Na dovoljenje za graditev nove cerkve je moral čakati štiri leta. Obnove fare se je lotil z vso zagnanostjo. Želel jo je gospodarsko in duhovno prenoviti. V ta namen je od Strošneškega gradu zbral dve tretjini žitne destine za župnika. V zidavo nove cerkve je vložil mnogo truda, veliko pa so mu pomagali tudi farani. Cerkev so gradili štiri leta. V letih 1787/88 so morali zaradi lakote in pomanjkanja denarja graditev upočasniti. Tudi sam je bil v finančnih težavah in uporabil je vse možne finančne vire, da je preskrbel denar za plačilo stroškov.

Tu se je seznanil z naprednim mislecem, tedanjim okrožnim šolskim komisarjem na Celjskem Blažem Kumerdejem.

Med Grižani je bil zaradi svoje nesebičnosti zelo priljubljen, saj je marsikomu pomagal reševati njegove težave. Zlasti pa jih je učil umnega poljedelstva in čebelarstva, s katerim so lahko zaslužili tudi kakšno krono. Zaradi njegove dobrote so ga reveži in berači v Savinjski dolini imenovali »Oče ubogih«, saj ni nikoli nobenemu odrekel pomoči. Če se je pozimi zgodilo, da je k njemu prišel bos berač, mu je ponudil svoje čevlje z nog, če ni imel drugih, sam pa je šel v copatah maševat v cerkev. Tudi med

stanovskimi tovariši je bil zaradi svoje razgledanosti zelo priljubljen, saj je znal vsakemu prav svetovati. Izvoliti so ga nameravali tudi za celjskega opata, vendar je izvolitev zavrnil in za opata predlagal svojega prijatelja, gotoveljskega župnika Hobeinika. Ker ni želel, da bi Grižani ostali brez njegove pomoči, je v oporoki ustanovil sklad za uboge, v glavnico le-tega pa je leta 1804 vložil 2000 goldinarjev v srebru. Določil je tudi, naj po njegovi smrti ob božičnih praznikih razdelijo med reveže 100 kron v srebru od obresti, da bodo imeli reveži kaj od njega tudi po njegovi smrti.

Ni znano, kdaj je začel čebelariti, zdi pa se, da se je za čebele navdušil pod vplivom tedanje dobe, Antona Janše in drugih. Ko je prišel za župnika v Griže, je s sabo pripeljal tudi čebele. Imel je od 100 do 120 panjev čebeljih družin. Za prodani vosek in med je na leto dobil 100 kron in več. Da bi svoje farane pridobil za čebelarjenje, je na prigovarjanje Blaža Kumerdeja začel iz nemščine prevajati drugo Janševo knjigo. »Popolnoma podvučenje za vse čebelarje«. Z Dunaja mu jo je prinesel Blaž Kumerdej. Delo je prevajal v savinjsko narečje in ne v kranjsko, kot je pričakovala Kranjska družba v Ljubljani. Zato mu knjige niso dovolili izdati, dokler je jezikovno ne popravi. Tako je rokopis lahko oddal v Jenkovo tiskarno v Celju šele leta 1792.

Knjigi je dodal nekatere svoje izkušnje, in sicer v IXX. in XX. poglavju. Goličnikov plemeniti značaj in njegova nesebičnost sta razvidna zlasti v njegovem Opominiku na str. 193 do 200, v katerem piše takole: »... če se pa le take sreče bojiš, de bi ti preveč čebel hodilo, tok snaš nekatere Roje hmalo iz Veje predati. Spomladi bodeš sadosti Prošnikov imov sa nje. Če ti pak tud Kupcev smamka tok nikar nje ne mori, ampak snaš taiste na Rejo dati, to je: ti daš enimo tvojmo blišnimo al pa dalnimo sosedo ene 3 al 4 Pajnovne, uni bode na nje pomerkvov inu taiste štelov, kar bode od taistih al Rojev al drusiga Dobička peršlu, tok imata vsak pov, na tako vižo se bodo čebele v Deželi gmirale inu ti bres vse tvoje Muje en pov Dobička vlekov, de bi taistih še obeden ne otov na Rejo vseti, leto ti oblubim, de ti inu jest ne bodema doživela.«

Knjiga se izven celjskega okrožja ni tako razširila, kot je Goličnik želel. Nekateri pravijo, da zato, ker je bila pisana v savinjskem narečju. Pomembno pa je, da je bila 40 let edina slovenska čebelarška knjiga. V njej je Goličnik uzakonil slovensko čebelarstvo izrazoslovje, ki je še danes v rabi.

Ko so Francozi leta 1805 vdrl v deželo, sta župnik Goličnik in kaplan Vogrin skrivaj zazidala v zvonik nekaj zlatega in srebrnega denarja. Ob odhodu iz župnije je kaplan vzel svoj delež, Goličnik pa je svoj delež pustil kar tam. Po Goličnikovi smrti so sorodniki iz priloženih dokumentov izvedeli za denar, za katerega prej ni nihče vedel, in so pošteno kuharico obtožili, da si ga je prilastila. Sumničenj jo je rešil kaplan Vogrin iz Celja, saj je takoj posumil, da je denar še vedno zazidan v zvoniku. S kuharico se je odpravil v Griže in sorodniki so tako dobili ves denar.

Goličnikovega pogreba so se udeležili številni njegovi stanovski tovariši iz bližnje in daljne okolice ter velika množica revežev, ki je zdaj izgubila svojega najboljšega zaščitnika. Pogreba pa se ni udeležil noben predstavnik tedanje avstro-ogrske oblasti. Tako so pokazali, da je bil Goličnik med nemško govorečimi prebivalci Spodnje Štajerske nezaželen. Prav nič bolje ni bilo ob

nemški okupaciji naših krajev leta 1941. Tedaj so iz župnišča v Grižah odpeljali vse, kar je pisalo in spominjalo nanj, v grad Strošnek na Gomilsko, od tam v Graz. Šele po vojni so vrnili številne zaboje arhiva. Pravijo, da ti zaboji še danes v arhivu v Mariboru čakajo skrbnega arhivarja, da jih postavi na svoje mesto.

Ko so cerkvi v Grižah prizidali Marijino kapelo, je v njej našel svoje mesto tudi Goličnikov grob.

Čebelarji Savinjske doline in Celja, zlasti Martin Perc iz Zagrada, so mu že leta 1934 želeli v Grižah postaviti spomenik, vendar od tedanjih oblasti niso dobili dovoljenja. V nos jim je šel Goličnikov human odnos do revežev.

Mnogo več težav in ovir smo imeli leta 1972 ob 180-letnici izida prve slovenske tiskane čebelarške knjige. Tedaj smo želeli ta jubilej proslaviti z odkritjem spominske plošče v Grižah. Dovoljenja za takšno proslavo nismo dobili, ker bi morali prireditve prijaviti že decembra 1971, poleg tega pa so menili, da proslava v spomin na župnika v tem partizanskem kraju ni primerna.

Zato smo spremenili scenarij za proslavo, tako da smo jubilej skromno proslavili v dvorani Svobode v Grižah.

Izkušnje naših čebelarjev

MOJE IZKUŠNJE PRI ZDRAVLJENJU POAPNELE ZALEGE Z MODRO GALICO

FERDO HERLEC

Na prevoznem čebelnjaku imam 60 panjev čebel. Zdaj jih vozim po vsej Sloveniji, pred vojno pa sem jih tudi po Hrvaškem, zlasti v Istro. Lani se je v treh panjih pojavila močna poapnela zalega. Kljub temu da so bile družine zelo močne, niso mogle sproti očistiti tako močne poapnele zalege. Minulo jesen sem s sredstvi, ki so na voljo v Sloveniji, le deloma uspel ustaviti to bolezen. Kljub temu da so bile čebele na letošnji kostanjevi paši močne, se je poapnela zalega tako razširila, da sem pri

odpiranju ogrebel na podnicah tudi po smetišnice poapnelih ličink. Bil sem zelo zaskrbljen, saj je bilo zdravljenje z domačimi zdravili skoraj povsem neuspešno. To mi je vzelo tudi vso voljo do dela s čebelami. Odpravil sem se na letovanje v Pulj. Spotoma sem se ustavil v Pazinu. Tam sem namreč nekega možakarja navdušil za čebelarstvo, tako da zdaj spotoma vedno pregledam njegove čebele in mu pomagam s svojimi izkušnjami in zdravili. Srečala sva se na njegovem dvorišču, kjer